

Куча Катерина Михайлівна,

курсант навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри
юридичного документознавства навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент ***Юлдашева С. А.***

РІДНА МОВА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Роль рідної (української) мови як важливого чинника консолідації нації суттєво зростає в нових умовах розбудови української державності, вона стає опорою, що дасть змогу згуртувати українське суспільство для вирішення нагальних проблем сьогодення.

Здобуття Україною незалежності 1991 р. – епохальна подія в історії нашого народу, яка відкрила сенс його існування, дала йому змогу стати не просто державною, а й самодостатньою, творчою, європейською нацією з усіма прикметностями сучасного демократичного світу.

Нація (лат. *natio* – народ, плем'я) – історично сформована стійка спільність людей, об'єднана економічними, територіальними, мовними та культурно-психологічними зв'язками [1, с. 106].

На сучасному етапі державотворення відбувається творення в Україні політичної нації – інноваційної політичної реалії, нового етнополітичного феномена демократичного суспільства [2, с. 411]. Йдеться про формування нової державної нації у широкому розумінні – «політичної нації».

Сьогодні на перший план виступає і проблема реального поновлення на рідній землі рідної мови в своїх правах, особливо в південних та східних регіонах України.

Причин існування мовних проблем кілька. Розглянемо основні з них.

Насамперед, це намагання певних політичних сил як в Україні, так і за її межами зробити все, щоб не дати об'єднатись українцям у єдину націю. «Нація, як і будь-яка інша спільнота людей, не може ні сформуватись, ні існувати без спілкування її членів, без збереження ними історичної пам'яті, надбань духовності, самоусвідомлення, без ідентифікації – відчуття

приналежності до цієї спільноти. Універсальним засобом здійснення всього цього є мова. Вона забезпечує єдність функціонування і розвиток національного організму в просторовому та часовому вимірах» [3, с. 17].

Добре розуміючи роль рідної мови в становленні нації, маючи «великий досвід» боротьби з нею (укази Петра I, Валуєвський циркуляр, Емський указ, лінгвоцид тоталітарної радянської системи, рекомендації Ташкентської конференції (1979) і, насамкінець, проголошення російської мови офіційною (1990), певні політичні сили й сьогодні намагаються різними способами зашкодити становленню української мови як державної.

Головні з них – це намагання надати російській мові статус офіційної, штучне створення так званої проблеми «русскоязычного населення». Мабуть, окремі політики сьогодення свідомо (а, може, через незнання) забувають ті століття рабства, упродовж яких знищувалася культура українського народу, його інтелігенція, десятиліття панування тоталітарної системи, коли все робилося для того, щоб «злилися нації», щоб сформувалася універсальна мова (російська).

Попри те, що Україна вступила вже в друге десятиріччя суверенності своєї держави, рабська психологія, комплекс неповноцінності й меншовартості міцно укоренились у свідомості значної частини українців. Гірко відчувати те, що ми не можемо усвідомити себе державною нацією, як французька, німецька, іспанська, італійська та ін. Комуś вигідно, щоб нові покоління українців виростили, не відчуваючи належності до України, нехтуючи національною гордістю й національною ідеєю.

А тому запровадження української мови в усі галузі народного життя, відродження історичної правди про Україну – мабуть, найголовніші компоненти, що об'єднують Схід і Захід нашої держави, оживлюють етнографічну й духовну спорідненість її регіонів. Але, щоб Україна стала європейською демократією, цього замало. Національна свобода лише тоді справжня, коли не тільки уособлює субстанцію народного руху, а й створює та підтримує соціальну рівновагу в суспільстві [4, с. 189].

Сучасна західноєвропейська демократія довела, що криваві класові зіткнення назавжди відійшли в минуле, а рушієм суспільного розвитку стали наукові відкриття, новітні виробничі технології, поєднані з чинними законами, серед яких найважливіший – право людини і нації на свободу. Бути вільною людиною і вільною нацією можна тільки в державі,

де немає загрози національній мові, духовності, традиції, культурі, а влада гарантує та розвиває соціальну справедливість, іншими словами, де панує національна ідея [3, с. 704].

Національна ідея – це творець, захисник, відновлювач і будівничий державності народу, його рух свободи, вищий рівень самоусвідомлення, ознака інтелектуальної зрілості, його здатність впливати на формування позитивного для себе політичного міжнародного клімату [3, с. 15].

«Українська національна ідея впродовж невольничих століть рятувала наш народ від загибелі. Вона була вірою в нашу державу, демократичну, європейську майбутність. Сьогодні це – життєво мобілізаційна мотивація для творчих вчинків уже звільненого народу в ім'я збереження й ненастанного вдосконалення своєї держави. Це та гідність, яка обертає рабську психіку в свідомість вільної людини, а народові дає безсмертя» [3, с. 13]. Саме тому мова у М. Грушевського, першого Президента України, розглядається як культурно-національна сила, а українську ідею він завжди сприймав як єдність політичну й мовну.

«Centerlinquafacit» – мова творить народ. Ця римська максима як ніколи актуальна для сучасної України, оскільки єдина мова консолідує націю, згуртовує суспільство, а отже, сприяє економічному розвитку нації. Єдина мова – основна ознака й найважливіша умова існування нації, запорука її повноцінної, плідної участі в духовному житті людства і власного поступального розвитку. З мови починається і мовою зміцнюється держава. Відмовитися від єдиної державної мови – це значить зрадити державу [3, с. 22].

Саме тому керівники держави, та ще й такої, як Україна, повинні краще від мовознавців і письменників розуміти, що означає мова корінної нації, державна мова. Це, крім усього, своєрідна зброя. Це завжди розуміли наші вороги і недруги, це вони добре розуміють і нині, тому так поспішають вибити з наших рук оту зброю, щоб потім безмовний народ швидко перетворити на покірну масу і повністю зросійшити. Уся наша історія й гіркий досвід переконали, що справжнім гарантом незалежності України має бути добре захищена державна мова, про що треба дбати в першу чергу [6, с. 34].

Державна мова – це інструмент злагоди, єднання всіх громадян держави навколо загальнодержавних проблем, це інструмент добробуту й захисту інтересів громадян держави. Якщо суспільство повним обсягом не послуговується державною мовою,

на нього чекають колосальні екологічні, політичні, духовні й інтелектуальні втрати.

Мова – твердиня народу й визначальна ознака нації, скарбниця її культурних надбань, засіб спілкування та консолідації суспільства. Питання мови – фундаментальне й перехідне для кожного українця. Головною рушійною силою здобуття українцями своєї держави була потреба в самозбереженні, де мові відводилося вирішальне значення. І кожна держава, по суті, стає тим самим механізмом самозахисту, який покликаний боронити, підтримувати всіх, хто причетний до єдиного національного організму. Саме необхідність національного відродження, як і повнота функціонування рідної української мови, всіх нас об'єднала, коли ми виборювали право на свою державу.

Отже, у наш час особливо важливого значення набуває збереження національних традицій.

Завдяки їм функціонує й розвивається національна мова, без якої неможливе існування нації, оскільки зречення своїх національних традицій, рідної мови рівнозначне зреченню своєї національності. Саме тому необхідне збереження та примноження своїх національних традицій, рідної мови. Тільки такий шлях забезпечить нормальний розвиток народу.

Список використаних джерел

1. Пірен М. Формування політичної нації – важлива умова державотворчого процесу в Україні // Вісн. НАДУ. – 2004. – № 3. – С. 411–419.
2. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич: Вид. фірма «Відродження», 1994. – 218 с.
3. Павличко Д. Українська національна ідея: Статті, виступи, інтерв'ю. Документи. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 771 с.
4. Лупій О. Мова як надійна зброя // Слово Просвіти. – 2005. – С. 22.
5. Томенко М. Сучасний українській патріотизм, або Як об'єднати Україну // Уряд. кур'єр. – 2005. № 5.
6. Дзюба І.М. Починаймо з поваги до себе: Ст., доп. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2002. – 59 с.